

LÆREPLANERNES VEJ FRA LOV TIL VIRKELIGHED

INDFØRELSEN AF PÆDAGOGISKE LÆREPLANER ER ET INTERESSANT CASESTUDIE I MØDET MELLEM LOV OG PRAKSIS. IMPLEMENTERINGEN BLEV IKKE EN LINEÆR FORMIDLING AF VIDEN NED GENNEM SYSTEMET. SNARERE EN KOLLEKTIV LÆREPROCES, HVOR SLUTRESULTATET IKKE KUNNE FORUDSIGES.

* VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:

Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov.

Den 1. august 2004 blev pædagogiske læreplaner indført ved lov i Danmark. Med Dronning Margrethes velsignelse vedtog Folketinget en ændring i loven om social service og banede dermed vejen for indførelse af læreplaner i daginstitutioner.

Efter flere års diskussioner af behovet for at professionalisere arbejdet i dagpleje, vuggestuer og børnehaver, blev læreplanerne indført for at styrke og dokumentere de 0-6 åriges læring og udvikling.

Specialkonsulent Jesper Olesen fra Learning Lab Denmark ved Danmarks Pædagogiske Universitetskole har sammen med en række forskerkolleger netop udgivet antologien 'Når loven møder børns institutioner' på Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.

Bogen handler ikke så meget om, hvorvidt læreplaner virker eller ej. Det er i højere grad et casestudie i den proces, der fandt sted under implementeringen af loven.

Det vil sige, hvad der skete, efter at et flertal i Folketinget havde trykket på den grønne knap i 2004.

Bogen anlægger et netværksbaseret perspektiv på implementeringen, og fokus er rettet mod de pædagogiske institutioner, der i sidste ende skulle realisere læreplanerne. Spørger man antologiens redaktør, Jesper Olesen, siger han, at bogens vigtigste pointe er, at implementeringen viser, at en lov ikke bare gennemføres top-down.

"Det var ikke bare en proces, hvor viden blev formidlet fra en vidende part til en part, der manglede viden. Når man intervenserer, sker det aldrig ud i et tomt rum. Der var noget i forvejen – organisationer, kulturer, hierarkier og magtrelationer. Den måde loven blev mødt på, havde meget stor betydning for, hvordan den kom til at virke. Det ved lovgiverne selvfølgelig godt, men det er, som om de alligevel glemmer det, når de sætter nye politiske tiltag i søen."

"MAN ØNSKEDE AT VISE, AT PÆDAGOGISK ARBEJDE IKKE BARE HANDLEDE OM AT PASSE BØRN."

MERE DOKUMENTATION

At der fandtes en praksiskultur i forvejen, kom blandt andet til syne omkring læreplanernes krav til dokumentation. Det var nemlig slet ikke noget nyt at dokumentere hverdagen i daginstitutionerne. Kravet om dokumentation stødte derfor sammen med den eksisterende dokumentationspraksis.

Daginstitutioner er nemlig udpræget brugerorienterede organisationer, fordi forældrene er i kontakt med personalet to gange dagligt – og de forventer at blive informeret om børnenes hverdag, siger Jesper Olesen.

"MED INDFØRELSEN LIGGER DER EN INVITATION TIL, AT ANDRE AKTØRER KIGGER MED OVER SKULDEREN."

"Det er helt almindeligt at registrere, hvornår børnene kommer og går, hvor længe de sover, hvad de får at spise, og hvor de har været på tur. Desuden sprogtester man også børnene," siger Jesper Olesen.

"En stor del af denne dokumentationspraksis er rettet mod forældrene, og den skal forsikre dem om, at børnene er glade, trives, og at alle er med i fællesskabet. Derfor er det for eksempel vigtigt, at alle børn er med på de fotografier, som personalet tager af børnene – og det er vigtigt, at alle ser glade ud. Hvis der mangler et barn, bliver det straks bemærket af barnets mor og far".

I bogen beskrives en institution, hvor personalet løb ind i problemer som følge af de nye læreplaner. Problemet var, at børn, der lærer, ikke altid ser glade ud. Og hvornår skulle personalet så trykke på fotografiapparatets udløser?

"Derfor måtte man introducere en ny type foto, nemlig det glade, lærende barn," siger Jesper Olesen.

LOV MED SPILLERUM

Modellen for implementeringen af loven var, at CVU'erne skulle stå for efteruddannelse af medarbejderne på institutionerne, mens pædagogiske konsulenter i kommunerne og ambassadører blandt pædagoger og ledere skulle sikre den lokale forankring. Undervisningsmaterialet og Informationshåndbogen var forskningsbaseret, idet det byggede på erfaringerne fra Sølv- og Guldprojektet og undervejs blev kvalitetssikret af en forskergruppe fra Learning Lab Denmark.

Loven gjorde det til et krav for dagtilbuddene at arbejde med læreplaner, men der var et vist spillerum for, hvordan arbejdet skulle gribes an. Jesper Olesen siger, at der op til 2004 var en del ideologisk og politisk modstand mod pædagogiske læreplaner. Men da loven blev vedtaget, var accepten større.

"Man ønskede at vise, at pædagogisk arbejde ikke bare handlede om at passe børn, men også om at påtage sig en vigtig opgave. Loven blev set som en mulighed for at udvikle professionen, kompetenceniveauet og anseelsen i samfundet. Man kan betegne pædagogernes holdning som en blanding af åben interesse og bekymring. Var det muligt at indføre læreplaner, uden at det tog tid fra kerneopgaven – nemlig at være sammen med børnene".

NYE AKTØRER PÅ BANEN

Netop børnehavens kerneværdier og retten til at arbejde videre på den måde, som man finder bedst, beskriver lektor Charlotte Palludan i bogen. Her kæmper personalet i en børnehave for retten til at styre institutionens pædagogik. Det sker ved, at den

daglige praksis og implementering af læreplaner finder sted i to adskilte verdener.

”Charlotte Palludan skriver om medarbejdernes kamp for at bevare kontrollen over arbejdet, hvor læreplaner også fysisk bliver skilt ud i et særligt rum. Personalet går ind på personalestuen eller tager på hyttetur, når de skal arbejde med læreplaner. Ud fra det børneperspektiv, som Charlotte Palludan anlægger, er det vanskeligt at se, at arbejdet med læreplaner har den store indflydelse på den praktiske hverdag. Læreplaner præger arbejdet på det symbolske plan, hvorimod det praktiske samvær med børnene er relativt uberørt,” forklarer Jesper Olesen

medarbejderne mødte op på kurserne, havde de gjort sig nogle erfaringer og kom med tanker, holdninger og følelser til det at arbejde med pædagogiske læreplaner”.

TRADING ZONES

Jesper Olesen siger, at formidlingen fandt sted i såkaldte trading zones, når de centrale aktører mødtes. Det gjaldt for eksempel på de korte efteruddannelseskurser for pædagoger, ledere og konsulenter.

Og den måde, læreplaner blev diskuteret på, hang i høj grad

”AT INDFØRE LÆREPLANER ER IKKE LIGESOM AT VIDEREGIVE EN OLYMPISK FAKKEL.”

Daginstitutioner er ifølge Jesper Olesen faktisk et af de sidste steder i den offentlige sektor, hvor man er begyndt at stille krav om evaluering af institutionernes produkt – hvad får forældrene leveret, og hvad får samfundet tilbage?

”Det skaber magtkampe om, hvem og hvordan man gør børnehaven. Med indførelsen af læreplaner ligger der for eksempel en invitation til, at andre aktører – forældre og kommunen – kan kigge med over skulderen og få dybere indsigt i børnenes hverdag – og dermed også pædagogernes arbejde.”

Det er også nyt, at pædagogerne skal evaluere hinandens indsats.

”Det bryder normen om, at man ikke kritiserer hinanden, at alle er lige gode, og forskellighed kun er godt. Der er behov for at etablere en kultur, hvor faglighed er noget, man kan tale om, også selv om det føles ubehageligt”.

SKER I NETVÆRK

Ifølge Jesper Olesen viser forløbet omkring implementeringen, at processen bedst kan forstås i et netværksperspektiv. Det handler ikke så meget om formidling af viden ned gennem et system, men om dialog mellem parter.

”At indføre læreplaner er ikke ligesom at videregive en olympisk fakkelt, men at mobilisere nogle kompetencer ned igennem systemet. Ser man på processen, kan man se, at det ikke foregår lineært. Det er snarere en kollektiv læreproces, hvor man ikke kan forudsige slutresultatet på forhånd. Hver gang viden overbringes fra en aktør til en anden, sker der en oversættelse, når den nye aktør spørger sig selv, hvordan læreplanerne ud fra deres perspektiv kan forbedre praksis,” siger Jesper Olesen.

Implementeringssystemet var bygget op ud fra den forestilling, at lovens intention blev udfoldet og formidlet af CVU-undervisere til to kursister fra hvert dagtilbud i landet, som efterfølgende skulle fungere som ambassadører for projektet over for deres kollegaer, siger Jesper Olesen.

”Men i realiteten var man allerede i gang med at arbejde med læreplaner ude i de enkelte vuggestuer og børnehaver. Da

sammen med deltagersammensætningen på kurset. På kurserne for kommunernes pædagogiske konsulenter, dagplejeledere og områdeledere udviklede kursisterne for eksempel en opfattelse af læreplaner som et redskab til at forandre pædagogikken og læringsmiljøerne i institutionerne.

På et andet kursus for pædagoger, der skulle omsætte læreplanerne til nye initiativer i deres arbejde, blev læreplaner oplevet som en mulig trussel mod børnehavernes værdier, og derfor var medarbejderne mere i tvivl.

Forløbet viser samlet set, at implementeringen var en kompleks læreproces, hvor de centrale aktører arbejdede på at indrullere hinanden i et fælles projekt.

Selv om det kan ligne opskriften på kaos, at alle aktører gav deres egen fortolkning, understreger Jesper Olesen, at der fandt visse forandringer sted - hvilket også bekræftes af evalueringen.

”Forandringerne kan ikke gøres op som et simpelt spørgsmål om, hvorvidt implementeringen lykkedes eller ej. Man må vurdere, hvilken kurs læreprocessen fulgte, og så diskutere, om det var hensigtsmæssigt, eller om der er behov for justeringer”, siger Jesper Olesen. ■

Af Jakob Albrecht
asterisk@dpu.dk

JESPER OLESEN

Specialkonsulent ved Learning Lab Denmark, ved forskningsområdet ’Organisering, viden og læring’. Har i forbindelse med indførelse af læreplaner blandt andet bidraget til Learning Lab Danmarks Guld- og Sølvguide.

WWW | www.dpu.dk/om/jeo